

Ülevaade riikliku lennuettevõtte Nordica tegevusest

Märt Loite

Riigikontrolli analüüsioskonna peakontrolör

Riigikogu riigieelarve kontrolli erikomisjon
20. september 2023

Ülevaate eesmärk ja auditeeritavad

- Kas selleks, et Eestist ja Eestisse saaks lennata, peab riik omama lennufirmat?
- Auditeeritud:
 - Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (MKM)
 - AS Nordic Aviation Group (Nordica)
 - OÜ Transpordi Varahaldus (TVH)
 - Rahandusministeerium (RaM)
- Teabe saamine osutus aeganõudvaks: kirjalik materjal seisuga jaanuar 2023 ja suuline info seisuga aprill 2023.

Ülevaate põhiküsimused

- Kuidas on riik omanikuna enam kui seitsme aasta jooksul Nordica ja TVH tegevust suunanud ja mida ettevõtetelt oodanud?
- Kas Nordical ja TVH-l on õnnestunud omaniku seatud eesmäärke täita?
- Kas riigi jätkamine lennundusäris on põhjendatud?

Riigikontrolli koondjärelus

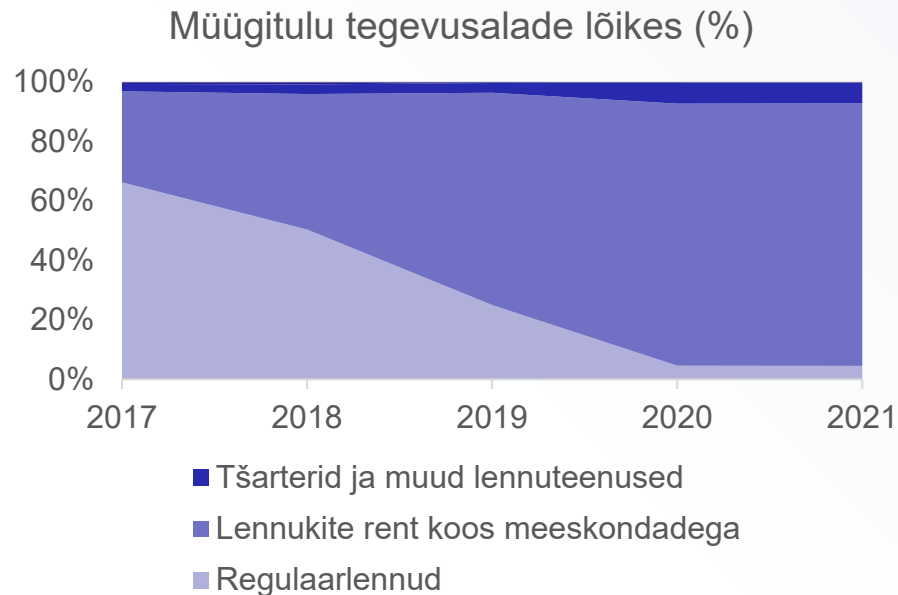
- Nordica ja TVH ei ole riigile strateegiliselt vajalikud äriühingud ja puudub arusaadav avalik huvi nende omamiseks.
- Riik ei ole osutunud piisavalt oskuslikuks ja huvitatud omanikuks nii keerulises ärivaldkonnas nagu lennundus.
- Pärast Nordicas algatatud erikontrolli tulemuste selgumist ja majandustegevuse stabiliseerumise korral oleks mõistlik võtta suund Nordica ja TVH võõrandamisele.

Riigikontrolli tähelepanekud (1)

- Riik asutas 2015. aastal 72,7 miljoni euro eest Nordica ja TVH, et nood jätkaksid sisuliselt sealt, kust pankrotistunud AS Estonian Air pooleli jäi.
- Omaniku suunis lennata Tallinnast osutus majanduslikult tupikteeks ja 2018. aasta sügiseks oli Nordical riigi antud raha sisuliselt otsas.
- 2019. aasta sügisel lõpetas Nordica lennud Tallinnast. Tõusis küsimus, kas riik vajab lennufirmat, mis Eestist ei lenda, kuid mõttevahetus vaibus.

Riigikontrolli tähelepanekud (2)

- Alates Nordica asutamisest oli ettevõtte otsinud Tallinnast lendamise kahjumi katmiseks muid teenimisvõimalusi ning hakanud rentima oma lennukeid ja meeskondi teistele lennufirmadele.
- Juhatus tõstatas nõukogus korduvalt strateegia uuendamise küsimuse, kuid uus strateegia kinnitati alles sügisel 2020, kui Nordica oli juba maksejõuetu.
- Nordica nõukogu ja osalust valitsev minister ei läinud kaasa Nordica juhtide sooviga vaagida Tallinnast lendamise perspektiivikust.

Riigikontrolli tähelepanekud (3)

- Augustist 2019 kuni juulini 2021 töid kaks erinevat rahandusministrit kokku neljal korral valitsuse ette küsimuse kaaluda, kas Nordica omamine on põhjendatud. Neile üleskutsetele nähtavaid tegevusi ei järgnenud.
- Oktoobris 2020 sai Nordica riigilt pankroti vältimiseks 22 + 8 miljonit eurot.
- Euroopa Komisjon andis valitsuse rahaeraldusele heakskiidu, kuid fikseeris, et Nordica ei tohi kahjumlikke liine opereerida.
- Nordical oli majanduslikult raske juba enne koroonat.

Riigikontrolli tähelepanekud (4)

- Nordica sai omanikult ülesande tagada pärast Tallinnast lendude lõpetamist Eestile vajalikud lennuühendused, kuid pole selge, millised need liinid on.
- Pole täpsemalt teada, kas ja millistel tingimustel oleks Nordical võimalik seda suunist täita, sest lennukid on hõivatud teistele lennufirmadele teenuste pakkumisega.
- Nordica sõnul peaks konkurentsiolukord väga palju muutuma, et ettevõttel tekiks vajadus ja võimalus lennud Tallinnast taas avada.

Riigikontrolli tähelepanekud (5)

- MKM märtsis 2023 Riigikontrollile: Eesti lennundusturg toimib ka ilma Nordicata, kuna konkurendid jälgivad siin toimuvat pingsalt ja tegutsevad aktiivselt. Loodame veenda valitsust ja saada loa ettevõtte võõrandamiseks.
- Nordica ja TVH tulevikku puudutavad arutelud on seni olnud üldsõnalised ning pole kindel, kas või millal valitsus Nordica võõrandamise küsimuses põhimõttelise otsuseni jõuab.
- MKMi ja RaMi esindajatel on olnud erinevad eelistused, kuidas võiks ettevõtted võõrandada.
- Nüüd on Nordica majandusolukorra halvenemisega asjaolud oluliselt muutunud.

Riigikontrolli soovitused kliimaministrile:

- esitada pärast Nordica erikontrolli tulemuste selgumist ja majandustegevuse stabiliseerimist (ja neist sõltuvalt) Vabariigi Valitsusele otsustamiseks ettepanek Nordica ja TVH või nende baasil loodava valdusettevõtte võõrandamise kohta;
- (kuni Nordica võõrandamiseni) määrata omanikuootustes kindlaks, milliste asjaolude ilmnemise korral peab Nordica asuma tagama lennuühendusi Eesti ja Euroopa / muu maailma vahel;
- tagada, et Nordical ja TVH-l oleks tegutsemisperioodi igal ajahetkel omaniku kinnitatud ootused ning äriühingu nõukogu heaks kiidetud strateegia, ja äriühingu nõukogu hindaks regulaarselt strateegia elluviimist ning ettevõtte tegevuse vastavust omaniku ootustele.

Kliimaministri tagasiside kokkuvõtvalt:

- olukorras, kus Nordica enam Tallinnast ei lenda, on Riigikontrolli aruande järeldused asjakohased;
- minister nõustus ka Riigikontrolli soovitustega, kuid märkis, et seoses Nordica majandusolukorra ootamatu halvenemisega sõltub mitme soovitus rakendamine Nordica käekäigust lähikuudel;
- riigil ei ole vaja omada lennuettevõtteid, mis Eestis lennuühendusi ei hoia;
- ministri sõnul peaksid erikontrolli tulemused selguma kolme kuuga ja ettevõtte stabiliseerimiseks on antud pool aastat aega, siis saab vastu võtta uued otsused.

Kokkuvõtteks

- Riigikontrolli arvates nappis Nordica ja ka seda teenindava TVH riigi omandis pidamiseks argumente enne juulis ilmnenu Nordica tõsiseid rahalisi raskusi ja napib ka nüüd.
- Ettevõtte tegevus ja juhtkonna/nõukogu otsused ning kaalutlused ei ole püsivalt jälgitavad, sest hulk materjali puudub või pole säilinud.
- Nordica on mitmes mõttes näide selle kohta, kuidas riik ei tohiks talle kuuluvat äriühingut valitseda.
- Riigikontroll soovib pärast Nordica erikontrolli tulemuste selgumist ja majandustegevuse stabiliseerimist otsustada, milline müügiviis vastab riigi huvidele enim: kas võõrandada Nordica ja TVH koos või eraldi, osaliselt või täielikult.